

XI. LEVÉL.

*Költ Komáromban, Pünköszt Havának
8. Napján.*

Atilla nagy vóltának folytatása.

„Gondoljátok hogy általam Róma be-
„ izéll, így szólván hozzátok: nagy Feje-
„ delmek 's hazának Atyjai, tiszteljétek az
„ én esztendőimet, mellyek által én az én
„ öseim' Isteni tiszteletét meg-tartottam;
„ ezen Tisztelet Törvényim alá vetette a'
„ széles Világot; ez által verődött vissza Han-
„ nibál falaimtól, és a' Gallusok éppen a' fő
„ Templomtól. Hazánk' Isteneinek kérünk
„ békefséget; ugyan ezt kérjük a' nálunk meg-
„ telepedett Isteneink' számokra is. Mi ma-
„ gunkat olly vetekedésekben nem erefsztjük,
„ mellyek csak a' heverőknek valók, és mi
„ könyörgést, nem pedig hartzot ajánlunk. (b)

Három híres Írók feleltek Symmachus'
levelére. Orozes egybe szerkéztette histó-
riáját, annak meg-próbálására, hogy a' Vi-
lá-

F e g y z é s.

(b) Symmachus levelei X-dik Könyv. 54-dik lev.

M. Gyűj. IV. N.

L

lágón minden időben történtek olly fzeren-
tsétlenségek, mint mellyen a' Pogányok pa-
naszolkodnak. Salviánus az ő könyvében
azt tartja, hogy ezen veszedelemnek oka e-
gyedül a' Keresztyének' hívfága's rendetlen-
fége légyen; (c) de Sz. Ágoston meg-mu-
tatja, melly nagyon különböző az Isten'
Várofa ezen földi Várostól, (d) a' hol a'
régí Rómaiak némelly tselekedetekért, tse-
lekedeteikhez hasonló múlandó's hitván ju-
talmakat nyertenek.

Az elsőbb időkben a' Rómaiaknál bé-
vett szokás vólt, azon Hatalmaságokat,
kiktől nékiek tartani kellett magok között
való ellenkezésbe ejteni's tartani, de a' kö-
vetkezett időkben arra többé nem mehet-
tek. El kellett szenvedni hogy Atila min-
den északi népeket meg-győzhessen, hatal-
mát a' Dunától a' Rhénus vizéig ki-terjeszt-
vén, el-rontá mind azon erősségeket, mel-
lyek ezen vizeken vóltak, 's annakutánna
mind a' két Tsászfárggal adoztatott magának.

„ Theodósius szintén úgy eggy nemes
„ Atya' gyermeke mint én, így szólla egyfzer
„ Atila; de mivel ő nékem adót fizet, már
„ ő nemes eredetéről le-esett, és énnékem
„ szol-

J e g y z é s,

(d) Az Isten Uralkodásáról.

(c) Az Isten Városáról.

„szolgámmá lett: nem illik tehát hogy U-
 „rának lefeket hányjon, mint valami tsa-
 „lád szolga. „ (e)

Más alkalmatossággal monda: „Eggy-
 „Tsászárnak hazugnak lenni éppen nem il-
 „lik. Ő eggynek szolgáim között Satur-
 „nilus leányát feleségül ígérte; ha szavá-
 „nak eleget tenni nem akar, én hadat ize-
 „nek nékie; ha pedig eleget nem tehet,
 „és hogy nem engedelmeskednek nékie,
 „segítségére menédek. „

Azt éppen nem kell hinni, hogy Atilla
 valamelly mértékletességtől vonatván, enged-
 te a' Római Birodalom' fenn állását: ő az ő
 nemzete' bé-vett szokását követte, a' kik
 mind úntalan hódoltatták 's adóztatták a'
 népeket, de a' magok Birodalmába soha
 őket nem keverték. Ezen Fejedelem az ő
 házában, mellyben ötet Priscus előnkbe té-
 zzi, (f) mindenakkor még vadabb, és majd
 minden díszes 's tanúlt nemzeteknek Ura lé-
 vén, a' leg-nagyobb Fejedelmek közzé is
 be-illik, kikről csak valaha szóllott a' His-
 tória.

Láthatott az ember az ő Udvarában
 szüntelenül mind nap-keleti mind nap-nyü-

L 2

go-

F e g y z é s.

(e) Góthufok' Históriája Priscusnál.

(f) Góthufok' Históriája Priscusnál.

goti Római Birodalom' Követjeit, kik vagy kegyelmet kérni, vagy tőle parantsolatokat venni jöttek. Majd kívánta a' szökött Hunnufok', majd pedig a' szökött Római rabok' vissza adatásukat, néha pedig valamellyik Tsászári Udvarnok' hozzá küldetését. A' nyugoti Birodalom leg-főbb Hadi-Vezéri bért fizetett néki, a' nap-keletire pedig két ezer 's száz font nyomó aranyból álló adót vett. Hogy a' Római Tsászárságok félnklégét jobban kereskedésre fordíthassa, kiket meg-akara jutalmaztatni, azokat Konstantinápolyba küldé, hogy ottan bőven megajándékoztafsanak.

Minden alatta valói félték ugyan őtet, de még is a' mint egyenesen ki-tetfzik, soha nem bosszonkodtak, 's nem is haragudtak reája.

Szörnyű fel-emelt elméjű, de e' mellett mesterfégesen ravasz vólt; haragjában forró, de még is jól tudta a' meg-engedést, avagy a' büntetés' halasztását hasznára fordítani; ha békefésséggel nyerhetett, soha nem hadakozott: azon Királyok a' kik hatalma alá kerültek, híven szolgáltak nékie, és a' Hunnufok erköltse' régi pompátlanfésságát mindenkoron magának régulául ízabta. A' mi a' többit illeti, az olly nemzetnél a' Fejedelmet egyedül 's különösen Vitéznek állítani nem lehet, a' hol az ifjak, hallván Atyjai

jaik'nemes hadi tselekedeteiket, rohanva mentek a' hartzra, és a' hol az Atyák könyveztek azon, hogy gyermekeikkel nem ofzthadják a' hadi ditsőféget.

Atilla halála után mind ezen nemzetek el-ofzlottak egymástól, de a' Rómaiak olly gyengék voltak, hogy nem találtathatott olly tsekélly nemzet, melly nékiek nem árthatott volna.

Szerémből, Vukovárról. S. S.

A' melly kis munkátskát a' minapában a' Magyar Koronának vizsontagfágairól kibotsátottam, nem vólt tzélom benne, minden történeteket el-beszéllni. — De mint-hogy egygy érdemes Jó akaró Urunk némelly Jegyzéseket küldött hozzánk, mellyeket sokan talán nem olvastak, azokat közre botsátani szükfészesnek ítéltük.

A' 18-dik Levélhez. Otto Bavariai Hertzeg 1304-dik. Esztendőben, a' Magyar Országai Koronát magához váltván Vencslaus Tseh Országai Királytól, a' midön fietne ezen kintsel Magyar Országra, maga Királyjá lejendő koronáztatáfára; azon útjában éjtszakákon által is útafván, meg-történt, hogy a' Korona tokjával egygyütt a' lórúl a' földre le-esvén, és azt egész hajnalig senki észre nem vévén; említett Otto Bavariai

L 3

Her-

tzeg által el-vesztetett, de szereztséfen ismét ugyan csak meg-találtatott. — Azon le-esésben a' Korona tetején lévő kereszt fél-re hajlott, 's valamennyire alább meg is repedett. — Ez az oka, hogy a' Koronán lévő arany kereszt egészen fél-fzakra állva látszik. Melly Ország' Koronánk' igaz valóágának tagadhatatlan jele. — Ezen egész történet olvastathatik Thúróczy János Magyar Ország Krónikájának 2-dik könyvének 88-dik részében.

A 20-dik Levélhez és ehez ragasztott Tóldalékhoz. — Az Magyar Ország Sz. Koronájának, Geiza Fejedelem Uralkodásától vett eredetéről jeles és világos Bizonyfág' levele. (Documentumja) Első Károly' Magyar Ország Királyjának 1317-dikben költ Donationális levele.

Carolus I-us Robertus, in Donatione Castri & Districtus Kumarumienfis, intuitu fidelium Servitiorum, in forma Diplomatis, Thomæ Archi-Eppo. Strigon. ao. 1317. impertita, sic inter reliqua:

„ Quia Corona Geyzæ, Regis Stephani Progenitoris, qua de more Vngarico, Reges Vngariæ solent coronari, per infideles illicitos detentores rapta detinebatur; Nova Corona specialiter pro Nobis fabricata, per Daum. Legatum (R. P. Dnus.

„ Fra-

„ Frater Gentilis erat) benedicta & aucto-
 „ rifata, per ipsum Dnum. Thomam Archi-
 „ Eppum, juxta consuetudinem Regni Nostri
 „ approbatum — — ipso novo Diademate
 „ exstitimus coronati. Et licet hujusmodi
 „ Coronationis modus sufficiens exstitisset;
 „ tamen, ut Opinioni Gentis Vngaricæ sa-
 „ tisfieret, & ut scandalum de medio Vul-
 „ gi tolleretur; recuperata & rehabita per
 „ sollicitam Curam Ejusdem Dni. Archi-E-
 „ piscopi ipsa S. Corona ab illicitis detento-
 „ ribus, rursus in loco debito, videlicet in
 „ Alba Regali — — — de manibus ejus-
 „ dem Thomæ Archi-Eppi., Diademate
 „ Regio, videlicet eadem Sacra Corona,
 „ de novo exstitimus coronati. — „

Hová lett legyen az az első Korona,
 nem annyira világos; hihető, hogy Suliman
 Török Tsáfzár által Székesfehérvár 1543-
 dikban el-foglaltatván, ezen Korona régi
 Királyjaink' más egyéb kintseikkel egyetem-
 ben el-raboltatott.

A 21-dik levélhez — Itt tartatott az ő
 életében a' Magyar Országi Korona is, 's
 ott maradt békeségben majd 1385-ig, a'
 mikor Kis Károly ott meg-ölettetvén, az ő
 Felesége Ersébeth 's a' t. — Az bé-tsúszott
 hiba így jobbítottathatik: 'S ott maradt békes-
 égben majd 1439-ig, a' mellyben Albert
 Tsáfzár' és Magyar Ország Királyjának hírte-

len történt halálával az ő felesége Erősbeth 1440-ben ezen Magyar Koronát, 3. hónapos meg-koronáztatott László fiátskájával, (Ladislaus Posthumus) magával Bétsbe el-lopta. — Bizonyos tudomásból mondhatjuk: hogy, minek előtte ezen Sz. Korona Sopronnak által, Bétsbe vitetnék; Rábaközi Mihályi helységben egy odvas fában el-rejtve egy darab ideig titkon tartatott. — Be sok viszontagfágai valának ezen Szent Koronának!

Enefsei György.

A' Találós Mese volt *A. betű*, a' Rejtett Szó *Igaz*, mellyből ki-telik *gaz, iga.*

Találós Mese.

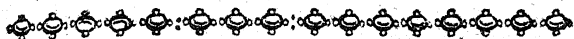
Most kisebb', most nagyobb' az én kerületem,
Sárga, fehér, és más színekkel festetem.
Néha szűkölködök, néha jól meg-tömnek;
Néha senki se néz, néha mind szereznek.
Van reám szűkfége szintén úgy parafztnak,
Mint Királynak. Vagyok pestise harafztnak.

Rejtett Szó.

Ketteje kinn várt-áll; más ketteje tzelra
morog 's száll;
E' négy öfzve ha megy, tzelja malomba
tsak egyy.

Martosról. Édes Gergely.

K.

K. T. U.

Tsudálkozni fognak talán a' T. Urak, midőn látni fogják, hogy én a' Mindenes Gyűjteményt álommal akarom terhelni. Hanem mindazonáltal reménylem, hogy megfognak nekem engedni, ha meg-tekintik ebben való végemet, és hogy erre másoktól ösztönöztettem. Ez az álom valóságos álom: úgy írtam-le a' mint láttam álmomban. Az utánna vetett történet is igaz, és ugyan ezért, és a' miket annak utánna hallottunk, ösztö-
röztettem ezen álomnak le-írására. Mert elhitettük vólt mi magunkkal, hogy lehetetlen hogy találkozna valamelly hazafi, a' ki tsak az újságoknak olvasásából is, meg ne győzetett vólna arról, hogy Hazánk' bóldogfága állandó soha sem lehet, ha tsak a' Magyar nyelv, uralkodó nyelv nem léssen; Nem is lehetne senki olly fel-törlött homlokú, a' ki ez ellen száját fel-merné tátani; 's megtsalatkozánk. Tetsék meg-nézni az álmot, 's ítéljék-meg, vallyon végünkre szolgálhat é valamit vagy sem? Tudom hogy igazán ítélik, mert Hazájokat igazán szerették.

Á l o m.

Már el-rűnt Phoebus: tündöklött Tzinthia,
és a'

L s

Tsil-

Tsillagos ég mindent nyúgodalomra hívott;
A' mikor el-bádjadt testem' nyúgodni bo-
tsátám,

Hogy lankadt erejét vissza vehesse megint,
'S ím el-szenderedém, de az elme nem en-
gede nyúgtot,

Mert a' bódorgott, 's eggy havas hegyre
le-tett.

Olvadozott a' hó: vígadt mosolyogva Apolló:
Kis madaratska repült, 's gyenge tavafz-
nak örült.

Én egyedül járok, 's hát látom régi Barátom!
Nem tudom hogy mi okért földre fzegezte
szemét.

Üdvözlöm, de reám se tekint: én gondba
merülök,

'S ím' tsak hamar gyorsan lépve utánnam
ered,

Üdvözlött, 's üdvözlöttem: mi szerentse ve-
zérel?

Kérdé; én pedig őt, hogy mi vezette oda.
'S mondam: hogy ha lehet; Bajtárs! ki-ve-
zetni, vezess-ki

E' havas erdőből, itt nyom az éjtszaka is!
Engede, 's mind ketten napnyugta felé me-
negettünk;

'S a' bértznek tsútsán tiszta mezőre jutánk
Bámúltam, 's féltem mikor itten szerte te-
kinték: —

Eddig vólt vezető társam is itt oda lett!

Eggy

Eggy roppant Várust láttam, 's bámúlva
tsudáltam előttem,
Mert ilyen soha még eddig efzembe se
tűnt.

Áh; mondám, boldog nép, melyt környé-
kez ezen vár!

Ellenség erejét itt ki-nevetni lehet —
Mert az egész várost felhőkkel jádzodozó fal,
Mellybe madár se repült, bé kerekítti vala.
Sántza pedig széles valaminth a' nagy Duna
árka :

Nem minden tüzelő érhet-el a' falakig.
Nagy pompás Paloták; tágas, 's szép rend-
be szedelve

Útszák voltak; hanem mostani munka vala.
A' mikor ezt nézem, kezdek közelébbre lietni
A' várhoz szaporán, hogy vegyem abba
magam'.

A' mikor így lietek, 's a' dombrol löjteni
kezdek,

Ösvényem' látom két vizek árkai közt!
Óh melly félelmes vólt, hogyha vagy erre
vagy arra

El-tsuszamik lábam, 's életemet itt le-
teszem!

A' fejem el-szédült: a' víz nagy vólta ijesztett;
Mert melly balra esett, a' bizony a' Du-
na vólt.

Mind kettő jegeit márgyéren vitte le-mentén,
'S nem fok időre, hajó itt fel, alá mehetett.

El.

El-jutok a' nagy városhoz, 's ki rakatta?
ki lakja

E' roppant várost? kérdezek eggy valakit.
Németek építették, hogy lenne Magyarak
erőlség

Ellenség ellen, 's lakja Magyar; felele.
Óh! mint tapsoltam mikoronn illy hangza-
tot hallék!

Bóldog léfz'; mondám, végtire Kedves
Hazám!

Ekkor az alkotmányt nézem közelébbre sze-
mesbben,

'S látom föld' színén állani talp-köveit —
Itten már a' harag, bánat 's a' szégyen el-
ölte

Szívem', 's szájam ezen nagy panaszokra
fakadt.

Óh Magyarok! Magyarok! mért nem vi-
gyáztatok itten?

Hogy nem láttátok Véreim e' nagy hibát?
Mért engedtétek; nagy tsuffágtokra, rakatni

E' falakat? Várunk' fogja nevetni kiki —
Ennek az ellenség könnyen bé-fúrhat alája:

• Dőlni fog önként még a' maga fántzaiba —
Így végzém panaszim', 's szemeim fel-nyíl-
tak azonnal:

És örvendettem rajta, hogy álmadozás.
'S ímé még az nap némelly új verseket hoztak.

'S benne mit olvastam? *Tendimus in La-
tium* —

No

Nó hát kedves Hazám! Köszönöm nevelé-
det: immár

Élj a' mint élhetsz! mí Latziumba
megyünk —

Engedj-meg Tisztes Vers-szerző nékem,
ha mondom

Hogy Latziumnál tán voltam az éjtsza-
ka is.

Abba ne kíváncsozz! a' Vár zúdúlva le-
omlik

Nem fok időre, 's talán téged is el-te-
meténd. —

Pesti Szemináriumból. A. A. E. K. P.

Pétsről Bika hav. 20. Napj. 1790.

Minden igaz Hazafijak nagyra bűszlik
azt a' Tiszteletes Úrban, és a' többi érdemes
Tárfaiban, hogy egyszer is másszor is ol-
lyat mit tsak iktatnak tudós írásaikba, mel-
lyel a' Magyar nyelvnek hathatósan pártját
fogják. Ugyan is addig kell fejteni a' hár-
fat, míg hámlik, addig kell még a' Diéta
el-nem kezdődik, még az idegenkedő szíve-
ket is el-fogadására el-képzíteni, mert azu-
tán későn lesz' már minden. E' végre ma-
gam is egy részint faját indulatimtól, más
részről a' Pofonyi Szemináriumban lévő ba-
rátimtól ösztönöztetvén, a' Magyar nyelvről
való gondolatimat, a' mennyire még másoka-
tól

tól ebben meg nem előztettem, kívántam papírosra tenni, és a' T. T. Urakkal közleni, hogy ha jónak találják, a' Gyűjteménybe iktatni ne áttallják: ím következnek.

Mitől van az, hogy ebben a' megvilágosodott században is, ebben a' mindenféle tudományoknak tavaszában is egyedül a' mi Magyar Hazánknek *Literátúrája* elő nem mehet? Midőn a' Tudományok és mesterlégek a' szomszéd tartományokban egész az írigyséig korosodni, és tellyes megértt nyomra állani látszatnak, egyedül Hazánkban mind ekkoráig is tsetsemős korokból, úgy szölván, fel-nem ferdülhettek, 's tsak alig léphettek-ki pólyás böltsőjökből? Ennek némelly okait éles és bölts elméséssel tapogatta vólt a' Gyűjteménynek XXV. és következő leveleiben Túdós és érdemes Kováts Úr. Szabad légyen nékem azokhoz még ezt is hozzájok tóldanom: *Magyar Országban a' Tudományok' és mesterlégek' meg-tsökkenéseknek nem utólsó oka Nemzetünknek a' Deák nyelvhez-mód nélkül való ragaszkodása.* Mert nints annál bizonyosabb, hogy se a' tudományok nem virágozhatnak Túdósok nélkül, se a' Túdósok nem származhatnak tanítványok nélkül, se a' Tanítványok nem támadhatnak az olvasásnak szerete-
te, és ösztöne nélkül. Ha tehát azt akarjuk, hogy Hazánkban szerte széellyel virágozzanak a' tud-

dományok és mesterfégek, mindenek előtt az Ország' nagyobb részében, a' községbe bé kellett volna gyökerezni az olvasásnak és Tudományoknak szívetetét. Ki nem lehet mondani, mi nagy iparkodással a' külföldi Nemzetek, hogy még a' köz népet is, a' gyermekeket is az olvasásra tsábíthassák, fáradoztak; a' leg-elsőbb Bőltsek sem állították azzal meg-hőmályosítottatottnak lenni az ő ditsőségeket, ha az ártatlan kisdedeknek számkra készített filit falat könyvetskék által le-ereszkednének. Nem elégedtek-meg azzal, hogy már ebben vagy abban a' részben számos oktatások voltak másoktól kiadva, mind újabb újabb fogásokat gondoltak-ki, ezerféleképpen alkalmaztatták magokat hozzájuk, az ő gyermeki hajlandóságait ezer úton módon firtatták, 's annyira vitték a' dolgot, hogy már ma alig találkozik egy szoba vagy konyha leány, egy barmok után bojtárkodó béres, ki a' könyvekben nem gyönyörködne, 's mi lett belőle? Az, hogy szembe tűnő gyümölcseivel él mái napon az egész Ország, és jól-tévőinek neveket el-felejtethetlen áldással és háladáással szímerezi. Hát mi hogy igyekeztünk gyermekeinknek szíveket meg-fogni? A' kezünkre bízottakat alig tanítottuk-meg az AB *abot*, és BA *bát* ki-ejteni, hogy már erőszakosan kezdtük fejekbe verni, hogy

hogy *Vermis* féreg, *Venenum* méreg; *Di-*
es nap, *Sacerdos* pap; *Gaudium* öröm,
Unguis köröm; 's a' t. mellyel úgy el-vet-
 tük a' gyermek' kedvét, hogy az éppensé-
 gel néki unatkozván, minden Tudományok-
 hoz háttal fordúlna, az ő Szülői pedig an-
 nál könnyebben tetfzésekre állanának, avagy
 szánt szándékkal iskolába fe botsátanak,
 mennél nagyobb szűkfégek vólna segítségé-
 re, és kevesebb hasznat reménylhetnének
 olvasásából. Mert azt jól tudták, hogy mag-
 zatjaik a' Deákot soha fe tanulhatják-meg,
 mivel tőlök ki nem telt, hogy annyi el-
 tendeig (mennyit a' Deák kíván) iskoláz-
 tásák, és a' házi gazdálkodást el-múlazt-
 hásák; a' Magyar nyelven pedig látták,
 hogy ez előtt alig vóltak valamire való, 's
 haszon vehető könyvek. Mert nálunk kö-
 zönségesen ez a' bal vélekedés uralkodott:
 hogy egyedül a' Deák nyelv a' Túdók'
 nyelvek, 's egyedültsak azon beszélhetnek
 a' Túdók; a' honnét mindennek, a' mi
 Deák nyelven költ, örültek, a' Magyar
 munkákról ellenben, mellyeket hogy meg-
 vessenek, tsak az is elég ok vólt, hogy
 Magyarok vóltanak, igen keveset tartot-
 tak.

(A' többi következik.)